

Izgubljen duh kolektiv

Mladi u Kampu sviranja gitare DND-a Varaždin, u Dječjem odmaralištu Varaždin u uvali Padova na Rabu

Izvor: Arhiva društva Naša djeca Varaždin

Među najmlađim je članovima našeg društva određen, a uvijek prevelik, broj onih čija ljeta nisu ispunjena radošću, onih kojima pomisao na ljetovanje nije izvor neizrecive sreće. Njihovi vršnjaci najčešće nisu dokraja svjesni njihova postojanja, no mi bismo odrasli trebali biti. Među 23,3% hrvatskog stanovništva koje, prema *Anketi o dohotku stanovništva* Državnog zavoda za statistiku iz 2019, živi u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti 18,3% je djece u dobi do 17 godina što tu skupinu čini trećom najugroženijom nakon starijih od 65 godina i osoba u dobi od 55 do 64 godine. Ugrožena su, anketa nadalje pokazuje, i kućanstva s dvoje ili više uzdržavane djece, čak i u slučaju kada su oba njihova roditelja zaposlena.

Problem društva

Iako teško u svakom životnom razdoblju, siromaštvo posebno pogađa djecu jer, ovisna o roditelju ili skrbniku, ne mogu sama za sebe izboriti bolje životne mogućnosti, statistička istraživanja potvrđuju bojazan međugeneracijskog prijenosa siromaštva, a otežan im je ili onemogućen i pristup sadržajima i resursima do kojih njihovi vršnjaci lakše dolaze. Tako, primjerice, za 41,5% djece obrok s mesom, ribom ili vegetarijanskom zamjenom za meso nije moguć niti svaki drugi dan, četvrtina djece dolazi iz kućanstava koja si ne mogu priuštiti automobil ili osobno računalo, a čak 95% djece dolazi iz kućanstava koja ne mogu svim svojim članovima osigurati tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće.

Na zajedničkom ljetovanju dijete jača svoje talente, snage, mogućnosti, samopouzdanje i vjerovanje u vlastite mogućnosti

Podatak se, u kontekstu mnogo ozbiljnih problema što ih sa sobom nosi neimaština, isprva može doimati banalnim, no razmotri li se pomnije, njegova važnost postaje razvidnijom. Siromaštvo već odavno nije „samo“ ekonomsko pitanje nego i problem šireg društvenog zahvata, stanje

dugotrajne uskraćenosti usluga ili resursa u društvu, nesigurnosti pojedinca ili zajednice i nemogućnosti izbora, a s njim povezana socijalna isključenost podrazumijeva, odnosno uključuje i socijalnu, političku i kulturnu dimenziju.

Snježana Krpes, glavna tajnica Saveza društava Naša djeca

Budući da znanstvena istraživanja pokazuju kako ljetovanja, zbog svoje zabavne, kreativne, edukativne i društvene dimenzije, povoljno utječu na razvoj djeteta i funkcioniranje obitelji, valja se zapitati koliko su važna dječja odmarališta. Snježana Krpes, glavna tajnica Saveza društava Naša djeca, govori nam kako su važnost odmarališta u organizaciji prepoznali još 50-ih godina, kada je sa zadaćom popularizacije novih oblika dječjih odmora, ljetovanja i aktivnosti, kao i ukazivanja na važnost povećanja broja ljetovaništa i odmarališta, utemeljen Centar za ljetovaništa, čijim je posredstvom do početka 90-ih godina 4000 djece godišnje odlazilo u odmarališta duž jadranske obale. „Već su tih ranih dana, osim isticanja egzistencijalnih potreba djeteta, naši stručnjaci ukazivali na važnost nekoliko dimenzija koje organizirani odmor ima na život djeteta; potrebu promjene sredine, blagotvoran učinak odmora na dječje zdravlje, odgojno-obrazovnu ulogu i socijalnu komponentu brige za djecu. Potrebu su razumjeli i članovi lokalnih zajednica; zahvaljujući

njihovim donacijama i potpori koju su pružali lokalnim savezima, u jednom je trenutku aktivno bilo čak 30 odmarališta u kojima su članovi lokalnog saveza organizirali sve, od dječjih aktivnosti pa do brige za higijenu i prehranu djece. Posebno je zanimljivo i to što su edukacije za voditelje odmarališta bile posebno organizirane. „Oni su bili iz redova profesora, odgojitelja i učitelja, dobrovoljno su se javljali za svoja mjesta, a morali su biti društveno aktivni. Unatoč ugledu i bogatom iskustvu u radu s djecom, prolazili su ozbiljan i opsežan tečaj kako bi postali voditelji naših odmarališta.“

Odmor i iskustvo

U odmaralištima se od samih početaka posebna pozornost posvećivala socijalno osjetljivoj djeci pa su kao prioritet postavljana „siromašna djeca, djeca bez adekvatne roditeljske skrbi smještena u socijalne ustanove, djeca s teškoćama, djeca samohranih roditelja, djeca iz višečlanih ili obitelji težih stambenih uvjeta i obitelji roditelja s invaliditetom.“ Danas je, kaže, situacija mnogo nepovoljnija, a organizirani odmor djece u odmaralištima znatno je smanjen. Mnogo je zakonodavnih, ekonomskih, socijalnih, političkih i poslovnih razloga za to, a kao samo neke navodi izvlačivanje ili oduzimanje prava na upravljanje odmaralištima uslijed privatizacije, nesredene vlasničke odnose i odluku lokalnih vlasti da sadržaje objekta preusmjere u kakvu drugu svrhu.

Premda ne iz istih razloga, do sličnih smo saznanja došli istražujući o broju dječjih odmarališta za djecu s područja grada Zagreba. Kako su nam u kratkom telefonskom razgovoru poručili iz Caritasa Zagrebačke nadbiskupije, nekoć su svojim štićenicima i djeci iz socijalno ugroženih obitelji mogli ponuditi odmor organiziran u Rovinju i Nerezinama, no prije nekoliko godina samostani su područja povukli kako bi ih koristili u druge svrhe te sad, povremeno, organizirane odmore nude u suradnji s Crvenim križem čije odmaralište, *Villa Rustica* u Novom Vinodolskom, izgrađeno 1980. u povodu stote obljetnice djelovanja Crvenog križa, ljetovanja organizira od sredine lipnja do početka rujna. Osim 185 ležajeva raspoređenih u višekrevetne sobe i pet obroka dnevno, u

2004. renoviranom odmaralištu djeci na raspolaganju stoje i učionica, dnevni boravak, multifunkcionalna i multimedijalna dvorana, a odgajatelji svake godine organiziraju i mnoge zanimljive radionice, poput kreativnih likovnih, plesnih i umjetničkih radionica te sportskih aktivnosti, zanimljivih izleta u mjesta šire i uže okolice, poput Crikvenice, Vrbnika i Plit-

Savez društava Naša djeca omogućio je mnogoj djeci da prvi put

Skromni, ali i veseli počeci organiziranog ljetovanja djece prije 68 godina

vičkih jezera. Takvom organizacijom zabavno-edukativne škole u prirodi djeci žele pružiti i iskustvo više od pukog sunca i mora. Na takvu organizaciju vrlo pozitivno reagiraju i djeca-polaznici, neka od njih prvi put postavljena u morsko okruženje, a sva ističu kako im više od mogućnosti da prvi put zapliva u moru iskustvo zajedničkog odmora vrijedi zbog prilike za upoznavanje vršnjaka. Neka od

viteta

Snježana Krpes, glavna tajnica Saveza društava *Naša djeca*, upoznaje nas s teškoćama i uspjesima u organiziranju ljetovanja za djecu koja su u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti

Piše Petra Miočić Mandić

Izvor: Arhiva Saveza društava *Naša djeca*

Do 70-ih godina znatno su se povećali i kapaciteti i standard objekata Saveza društava *Naša djeca*

Zajedničke aktivnosti znatno obogaćuju organizirani boravak djece

Izvor: Arhiva Saveza društava *Naša djeca*

tih vršnjačkih prijateljstava prerastaju i u cjeloživotna.

Takvih se prijateljstva prisjeća i Snježana Krpes i time ju trenutačno stanje dodatno ražalošćuje. Ističe kako bi zakonska regulativa trebala biti mekša jer Zakon o ugostiteljstvu ne predviđa bavljenje udrugom ugostiteljskom djelatnošću, a kada se gospodarska djelatnost i omogućuje, od

vidi more

Izvor: Arhiva Saveza društava *Naša djeca*

udruge se zahtijeva da podliježe porezu na dobit, što iziskuje otvaranje trgovačkog društva, neizvedivo za organizacije čije je članstvo i upravljačka struktura mahom na volonterskoj bazi. Ipak, ukazuje i na jedan društveni problem. „Među ljudima se izgubio onaj mentalitet kolektivnog društvenog života, tako da se to, možemo pretpostaviti, odrazilo i na nove životne stilove i provođenje slobodnog vremena, pa tako i na ljetovanje. Povećao se i strah i nepovjerenje roditelja da njegovo dijete ode na ljetovanje s nepoznatom skupinom djece i odraslim voditeljima. Zsigurno je mnogo tih faktora koji su utjecali na to da današnje generacije djece u odnosu na prijašnje ljetuju puno manje organizirano i u dječjim odmaralištima kojih je sve manje i manje, a time i humanitarnih organizacija koje se bave ovim plemenitim i za dijete korisnim aktivnostima.“

Izborna igra

Unatoč tome, vjeruje kako stvarna potreba za odmaralištima postoji i sve je veća. Iako Savez ne raspolaže službenim podacima, trendovi uslijed socio-ekonomskih kriza ukazuju na pogođenost djece i dodatni rizik od siromaštva kojem su djeca izložena. Bilo je tako za posljednje ekonomske krize 2008/2009. pa nema mjesta sumnji da će situacija biti vrlo slična i uslijed pandemije COVID-19. Stoga dječje pravo na igru i odmor treba neprestano zagovarati. Djeca se danas, nastavlja, više druže u virtualnom svijetu nego u stvarnosti, zatvaraju se u kuće i stanove, a organizirani bi ih odmor vratio onoj izvornoj igri. „Osim toga, teret siromaštva današnjoj je djeci zasigurno vrlo težak, budući da živimo u materijalnom svijetu koji funkcionira tako da se vrijednosti i uspješnost mjere kvantitativno. S obzirom

na to da su djeca posebno ranjiva i da siromaštvo tijekom djetinjstva može negativno utjecati na dijete i kasnije na njegov život, programi socijalizacije, otpornosti, psihosocijalne podrške, a organizirano ljetovanje jedan je od njih, mogu doprinijeti da se kod djeteta koje dolazi iz siromašne obitelji ili je dijete bez adekvatne roditeljske skrbi, stvara tzv. otpornost, u smislu da dijete jača svoje talente, osobne snage, mogućnosti, osjećaj osobnog samopouzdanja i vjerovanja u vlastite mogućnosti da se nadvlada teške životne situacije u siromaštvu.“

Gotovo su nestala odmarališta

A primjeri dobre prakse postoje, kaže Snježana Krpes, glavna tajnica Saveza društava *Naša djeca*: „Osim još nekoliko dječjih odmarališta u kojima organiziraju ljetovanja društva Crvenog križa Hrvatske, ustanove za odmor djece poput *Vladimir Nazor*, župe ili još nekolicina društava *Naša djeca* – Virje, Dugo Selo, Varaždin, Rešetari, Čakovec – vidimo da su gotovo nestala društvena odmarališta, a tim su valom bila zahvaćena i mahom dječja odmarališta. Sve pohvale rijetkim gradovima i općinama koji njeguju tradiciju organiziranja ljetovanja i zimovanja djece te omogućuju besplatna ljetovanja, ili uz minimalnu participaciju roditelja, socijalno osjetljivim skupinama djece.“

• IMPRESUM •

Inkluzija - Prilog *Vijenca* za promicanje socijalne uključenosti

Nakladnik
Matica hrvatska
Ulica Matice hrvatske 2, 10 000 Zagreb

Za nakladnika
Stipe Botica, predsjednik Matice hrvatske

Voditelj projekta
Goran Galić, glavni urednik *Vijenca*

Koordinatorica projekta
Jelena Gazivoda, izvršna urednica *Vijenca*

Urednik *Inkluzije*
Boris Beck

Projektna administratorica
Tamara Kvas

Prijelom i dizajn
Borovac i Bence d.o.o.

Lektura
Tihana Pšenko Miloš

Adresa uredništva
Redakcija *Vijenca* - Matica hrvatska
Ulica Matice hrvatske 2, 10 000 Zagreb

E-adresa: inkluzija.vijenac@matica.hr

Tisak
Tiskara Zagreb d.o.o.
Radnička cesta 210, 10000 Zagreb

Za više informacija o EU fondovima
www.strukturnifondovi.hr

Prilog *Inkluzija* izdan je u okviru projekta Uključiva kultura - potpora socijalnoj inkluziji kroz kulturu putem *Vijenca* koji provodi Matica hrvatska s partnerima Udrugom Pragma i Društvom za komunikaciju i medijsku kulturu. Sadržaj priloga *Inkluzija* isključiva je odgovornost Matice hrvatske.